

KIRJUTAMINE

Rein Paluoja
rein.paluoja@ttu.ee
Tallinn 2021

healthessays.webs.com

... kirjutamine on kunst?

- KIRJUTAMISE PROTSESS*
- TEADUSTEKSTID*

*M. Ehala. Kirjutamise kunst

KIRJUTAMISE PROTSESS

- Mõtete püüdmine
- Mõtete korrastamine
- Kava koostamine ja mustandi kirjutamine
- Struktureerimine
- Viimistlemine
- Toimetamine

Mõtete püüdmine

- Kirjutamiskramp

... tuleb hirmust, mitte rumalusest

... pool kuningriiki hea mõtte eest

Mõtete püüdmine

- Nimekirj ("Kunst - kellele ja milleks?")

... sobib lihtsate ja loogiliste teemade avamiseks

- Teema veeretamine

... kontrollivaba kirjutamine

- Skeem

... sobib hästi arutleva teema avamiseks

Skeem

Esinemisviis	Mõjutegurid	Tagajärjed
Põhjused	Põhimõiste	Eesmärgid
Ajasuhted	Kaasnähtused	Hinnangud

Mõtete korrastamine

- *Suuline ja kirjalik kommunikatsioon
... kirjaliku suhtluse korral puudub vahetu tagasiside
... lugejal on ainult tekst*

Mõtete korrastamine

- ... mõtlemine on loominguiline ja vaba*
- ... hüplik nagu ahvikari banaanipuu otsas*
- ... teistele esitamiseks tuleb mõtted korrastada*

Mõtete korrastamine

- Eesmärk
- Põhiidee ehk sõnum lugejale
 - ... ei ole teema ega pealkiri, vaid autori sõnum lugejale ("Kaunid ideaalid ja karm tegelikkus")*
- Teksti adressaat

Suhtumine lugejasse

- Lugejale ei meeldi lugeda igavat kirjutist
- Lugeja tahab lugemisest midagi saada
- Lugeja tahab kirjutatust aru saada
- Lugejal on alati muudki teha kui lugeda
- Lugeja soovib, et tekst juhiks tema mõttelõnga samm-sammult sissejuhatusest kokkuvõtte suunas

Suhtumine lugejasse

- Ole sisukas
- Ole konkreetne
- Ole loogiline
- Too näiteid
- Seleta

Kava koostamine ja mustandi kirjutamine

- Et tööle tekiks loogiline ülesehitus
- Et oleks lihtsam kirjutada
- Et ei kirjutaks teemast mööda
- Et saaks ülevaate tulevasesst kirjatuikist

Töö ülesehitus

- Sissejuhatus
... peab äratama huvi, tutvustama põhüideed ning seadma eesmärgi
- Teemaarendus
... lähtub põhüideest
- Kokkuvõte
... meenutab teemaarendust ja põhüideed, toob välja tulemused ja järeldused, intrigeerib edasi mõtlema ning lõpetab arutluskeigu

Töö ülesehitus

- Sissejuhatus
- 1. Taust
- ...
- n. Analüüs
- Kokkuvõte

Tekstistrateegiad

... viis, kuidas autor teemat arendab

- Jutustamine

... annab ülevaate mingist sündmusest

- Kirjeldamine

... puudub ajamõõde ("Talvine mets äratab inimeses ürgsed instinktid")

- Arutlemine

... avab seosed nähtuste vahel

Arutlemine

- üldiselt üksikule
- üksikult üldisele
- Analüüs
- Liigitamine
- Põhjuslike suhete avamine

Arutlemine

- vastandamine
- Analoogia
- Näidete esitamine
- ...

Mustand

... mustand on esimene terviklik versioon tööst, kuigi alles toores

... annab ülevaate tööst ja selle mahust

... mustandi valmimise järel alles tegelik kirjutamine algab

Struktureerimine

... vormimine

- Lugejaks kehastumine

Struktureerimine

- Sissejuhatuse struktureerimine
- Põhiidee juures püsimine
- Põhiidee väljaarendamine
- Kokkuvõtte struktureerimine

Sissejuhatuse peab

- Äratama lugejas huvi
- Andma lugejale märku, millise nurga alt autor teemat käsitlema hakkab
- Avama autori põhiidee
- Olema lühike

Sissejuhatus peab

*... seitsme maa ja mere taga ühel maal elas
kuningas ...*

... aga sina saad selle puulusika ...

Põhiidee juures püsimine

... kolm karu ja kolm pörsakeest

*... seigalt seigale hüplemise põhjuseks on
tavaliselt põhiiidee puudumine või kui see ka
on olemas, on see liiga lai*

Põhüidee väljaarendamine

... selle lahtiseletamine lugejale - nii pikalt kui vajalik ja nii lühidalt kui võimalik

- Näitlikustamine
- Detailid
- Analüüs

Kokkuvõte peab

- Kordama töö põhiseisukohti
- Tooma välja olulisemad tulemused ja järeldused
- Pakkuma veidi uut mõtlemisainet
- Lõpetama kirjutatu sujuvalt ja selgelt

Viiimistlemine

... siduda tekst ühtseks tervikuks ja muuta ta ladusalt loetavaks

- Lõikude viimistlemine
- üleminekute ja tugede viimistlemine
- Sõnastuse viimistlemine

Lõikude viimistlemine

- Sisulõikude viimistlemine
- Sidelõikude kasutamine

Sisulõikude viimistlemine

... esitab väite ja selle põhjenduse

... tuumlause ja tugilaused

Sisulõikude viimistlemine

1. Tuummõte olgu selgelt väljendatud

- esimeses lauses
- viimases lauses
- aimatav kogu lõigu sisust

2. Kõik laused haakugu tuumlausega

Sisulõikude viimistlemine

3. Informatsiooni olgu piisavalt

... paberil on ainult osa meie teadmistest ja mõtetest

... seega mõtle, kas ainult kirjutatu põhjal on võimalik asjast aru saada?

Sidelõikude kasutamine

... seovad sisulõigud üheks loogiliseks tervikuks

... korrastavad mõttekäiku

... ei sisalda tuumlauset ja selle põhjendust

Sidelõikude kasutamine

- üleminek ühelt mõttelt teisele, ühelt teemalt teisele

... *"Fausti tee või Hamleti tee"*

- Lugeja tähelepanu äratamine
- Näidete ja detailide lisamine
- Pikkade lõikude vältimine

Üleminekute ja tugevde viimistlemine

- üleminekud

... *sõnad või fraasid, mis seovad lauseid omavahel terviklikuks tekstiks*

... *et ühelt mõttelt teisele liikuda või pikema mõttekäigu osasid omavahel siduda*

... *anda lugejale märku mõtete vahel valitsevatest seostest*

Üleminekute ja tugevde viimistlemine

- Üleminekud

*Ma ei saa täna kooli minna. **Esiteks**, mul on palavik, **teiseks**, mu kõht valutab, **kolmandaks**, vanaemal on sünnipäev, **edasi**, ilm on vihmane ja **kõige tähtsam**, eesti keeles tuleb kontrolltöö.*

*Kassid käituvad kummaliselt. **Näiteks** ...*

***Nagu ülal mainitud**, käituvad kassid ...*

***Sealjuures** ei saaks väita, et ...*

***Veelgi enam**, ametivõimud ei soovi isegi ...*

***Just see** ongi meie kõigi hädade põhjuseks.*

***Liiatigi** puudub olukorrast täielik ülevaade.*

Üleminekute ja tugevde viimistlemine

- Üleminekud

... esiteks, ... teiseks, ... kolmandaks

... nagu ülal mainitud

... sellest lähtuvalt ... veelgi enam

... samal ajal ... näiteks

... ühelt poolt ... teiselt poolt aga

... kuigi ... siiski ... seetõttu

Üleminekute ja tugevde viimistlemine

- Toed

... meelde tuletada, millest on jutt, mis on mõttearenduse tuum

... võtmesõnad ja fraasid, mis seovad järgnevaid mõtteid eelnevatega

... viitavad tekstis tagasi ja loovad mõtete vahel seoseid

Üleminekute ja tugevde viimistlemine

- Toed

*Üldse on tegu eesti keeles noore nähtusega, mille juurutas **Johannes Aavik türevokaali teisenduse** abil oma keeleuenduse käigus. Varem eesti keel seda nii ei kasutanud, kuigi mitmuse osastava moodustamiseks oli ta laialt levinud. Niisiis on tegu täiesti tema kunstliku **uendusega**.*

Põhimõtteliselt on selle toomine keelde väga raske. Tema edu saladus põhineb suures osas faktil, et see iseenesest ei ole eesti keelele võõras. Seetõttu võeti see suhteliselt kergesti vastu.

Üleminekute ja tugede viimistlemine

- Toed

Ülivõrde moodustamine **tüvevokaali teisenduse** teel on eesti keeles noor nähtus, mille juurutas **Johannes Aavik** oma keeleuunduse käigus. Varem eesti keel **tüvevokaali teisendust ülivõrde** saamiseks ei kasutanud, kuigi mitmuse osastava moodustamiseks oli ta laialt levinud. Niisiis on **lühike ülivõrre** täies ulatuses **Johannes Aaviku kunstlik uuendus**.

Põhimõtteliselt on sellise **uuenduse** toomine keelde väga raske. **J. Aaviku** edu saladus **lühikese ülivõrde** juurutamisel põhineb suures osas faktil, et **tüvevokaali teisendus** iseenesest ei ole eesti keelele võõras. Seetõttu võeti see radikaalne **uuendus** suhteliselt kergesti vastu.

Sõnastuse viimistlemine

- Lause vormistus

... võib juhtuda, et lauset lõpetades ei mäletata enam täpselt, kuidas seda alustati

- Sõnavalik

... väldi kuulunud väljendeid ja liigset emotsionaalsust ning ebamäärasust

... keel, stiil ja terminoloogia

Sõnastuse viimistlemine

- Lauserütm

... ladusalt koostatud laused, milles on kerge jälgida mõtte liikumist

... kõik üleliigne välja

Toimetamine

... autor on oma vigade suhtes pime!

- Keeletoimetamine

... õigekeelsus ja keeleline lõpetatus

Toimetamine

- Tehniline vormistamine

*... esimene mulje sinu tööst tekib selle
välimust vaadates!*

*... teist võimalust esimest muljet tekitada ei
anta!*

TEADUSTEKSTID

... vahendavad uurimistulemusi

*... on objektiivsed, üheselt mõistetavad, täpsed ja
emotsioonideta*

Teadustekstide liigid

- Projekt
- uurimus
- Referaat
- Lõputöö
- ...

Materjali kogumine

... ülevaade, mida teised on teinud

- Otsimine
 - raamatukogu
 - Internet

Materjali kogumine

- Värsked
- Autoriteetsed
- Esmased

Esmane tutvus ja hindamine

Raamat

- Sisukord
- Sissejuhatus
- Kokkuvõte
- Aineregister
- ...

Esmane tutvus ja hindamine

Artikkel

- Annotatsioon
- Alapealkirjad
- Sissejuhatus
- Kokkuvõte
- ...

Esmane tutvus ja hindamine

veeb

- Mís lehega tegemíst?
 - õppe- või teadusasutus?
 - äriettevõte?
 - kellegi tundmatu veebileht?
- ...

Materjali korrastamine

- Bibliograafilised andmed
- Viiteandmed
- Märkmed, kommentaarid jne

Bibliograafilised andmed

- Raamat
 - autor, pealkiri, koht, kirjastus, aasta
- Artikkel
 - autor, pealkiri, ajakiri/ajaleht, kuupäev kuu aasta
- Veebileht
 - veebileht, aadress, kuupäev kuu aasta

Kirjandusallikate kasutamine

- *Tsiteerimine*
... autori mõtte täpne kopeerimine - "..."
- *Parafraseerimine*
... autori mõtte edasiandmine sama lühidalt, aga oma sõnadega
- *Refereerimine*
... autori mõtte esitamine struktureeritult, oma sõnadega, lühendatult, täpselt ja neutraalselt

Referaat

- ... algab materjali kogumisest
- ... koondab, süstematiseerib ja üldistab olemasolevat informatsiooni
- ... igas lõpu- ja teadustöös on ülevaade varem tehtud töödest ehk referaat

Plagiaat

... kellegi teise teksti, mõtete või tulemuste esitamine oma nime all

- Plagiaadi vältimine

... kõige sagedamini põhjustab plagiaati halb viitamisoskus

... näita täpselt ära, milline tekst on sinu oma ja milline võõras (mina tegin seda ja Jüri tegi toda)

Viitamine

- Mida viidata?

... kõigile allikatele, milles esitatud mõtteid või andmeid kasutatakse

... väljaarvatud üldteada faktid ja seisukohad

... ja majanduskasv „sulas nagu kevadine lumí päikese käes“ (viide).

Vitamine

- MLA (Modern Languages Association) vitamissüsteem
- APA (American Psychological Association) vitamissüsteem

MLA

... Seda teemat on oma teostes käsitlenud nii Kross¹ kui ka Uibo² ...

¹J. Kross. "Paigallend". Tallinn: Virgela, 1998, lk 4-5

²U. Uibo. "Armastus geomeetria vastu". Looming 1982, nr 3, lk 422

MLA

... Seda teemat on oma teostes käsitlenud nii Kross [1, lk 4-5] kui ka Uibo [2, lk 422] ...

Kasutatud kirjanduse loetelu (vajalik ka joonealuse viitamise korral)

1. J. Kross. "Paigallend". Tallinn: Virgela, 1998
2. U. Uibo. "Armastus geomeetria vastu". Looming 1982, nr 3, lk 422-424

Kasutatud kirjanduse loetelu MLA stiilis

Raamat

Autor. "Pealkiri". Koht: Kirjastus, Aasta

Ajakirja artikkel

Autor. "Pealkiri". Ajakiri Aasta, Kuu, lk ...

Ajalehe artikkel

Autor. "Pealkiri". Ajaleht Päev. Kuu Aasta, lk ...

Internetist allikas

veebileht. <<http://www...>> Päev.Kuu.Aasta

APA

... T.Haug (1985: 494) on väitnud, et ... Seda teemat on käsitlenud veel nii mõnigi autor (Kross 1998: 4-5) ...

Kasutatud kirjanduse loetelu

1. Haug, Toomas 1985. Kuidas maailm funktsioneerib? – Keel ja Kirjandus nr 8, 487–497
2. Kross, Jaan 1998. Paigallend. Tallinn: Virgela

Viitamine refereerimisel

Referering

... refereeringu lõpp. (viide)

Erinevates valdkondades kasutatavad viitamissüsteemid

- Nime ja aasta süsteem sotsiaal- ja majandusteadustes
... Ta on väitnud, et "... " (Jones 2000: 3) ...
- Numbrisisüsteem tehnikateadustes
... Ta on väitnud, et "... " [7, lk 3] ...
- Joonealune viitamissüsteem humanitaarteadustes
... Ta on väitnud, et "... ¹ ...

¹Jones ...

Andmed allikate kohta

- Reeglits ei ole komade, punktide jne selline kasutamine
- Reeglits on
 - vali välja ja kasuta ainult ühte stiili
 - anna nii täpsed ja terviklikeku informatsiooni allikate kohta kui võimalik

Teadusteksti stiil

- Objektiivne, selge, täpne ja kiretu
- Meie-vorm
- Umbisikuline tegumood
- Mina-vorm

66

healthessays.webs.com

... kirjutamine on kunst!

